

דליה אוונס - "שירת סרטני הנהר"

דליה אוונס, "שירת סרטני הנהר" (תירגם מאנגלית, שאול לוין), הוצאת כנרת-זמורה-דביר, תש"ף-2020, 365 עמ'

לא ברור מהי הסוגה (ז'אנר) אליה משתייך הספר 'שירת סרטני הנהר'. ניתן לראות בו ספר מתח שכן כבר בתחילה אנו למדים על מותו של צ'ייס אנדרוז, ותוהים אם מדובר בתאונה, התאבדות, או אולי אחרת? האם ניתן לראות בספר שיר הלל לטבע בגלל תיאורי נוף וטבע המשולבים בו לאורך כולו? האם מדובר ברומן רומנטי בגלל סיפורי האהבה שיש בו? או אולי בביקורת חברתית נוקבת על סטיגמות הניתנות שלא בצדק לאלמנטים מוחלשים בחברה? או שנראה בו את כל אלו? או אף אחת מאלו?

חוסר היכולת הזו להגדיר את הספר גרם אולי לוויכוחים יצריים על טיבו ורמתו הספרותית. יש שרואים בו עלילת מופת ויש שרואים בו ספר מלא פגמים שזכה ליחסי ציבור מצוינים. כידוע, טעם וריח שונים מסועד לסועד ומקורא לקורא, אולם על כמה עובדות קשה להתווכח. בראש ובראשונה מדובר בספר שזכה מיידית לאהדת הקהל ונמכר באינספור עותקים בשלל תרגומים ומדינות. את מבחן הקוראים לתומם הוא עבר, וקשה להתעלם מכך.

הספר עוסק בקורותיה של קת'רין דניאל קלרק, שכולם קוראים לה קאִיָה, על שם המילה הראשונה שהגתה כילדה. קאִיָה היא הבת הצעירה של משפחה לא מתפקדת הגרה באזור ביצות נידח של צפון קרוליינה. מדובר על שנות החמישים והשישים של המאה העשרים וקאִיָה נולדה (כפי הנראה) אי שם בסוף שנות הארבעים. כמו כל דרום ארצות הברית, האנשים בעיירה המקומית מלאים בדעות קדומות, גזענות, וחשדנות כלפי הזר והאחר. השחורים באזור זה גרים כמובן בקהילה משלהם וחיבור מהותי ללבנים לא יעלה על הדעת. גם בין הלבנים יש הירארכיה והנמוכים בה הם אלו הגרים באזור הביצות המכונים 'זבל ביצות' (כנראה תרגום עברי לואריצייה של 'white trash').

קאִיָה משתייכת למשפחה בת חמישה ילדים. אביה הוא נכה (פיזית ונפשית) של מלחמת העולם השנייה, המתעלל באשתו ובילדיו. בשלב כלשהו קמה אמה של קאִיָה ובורחת ואחריה עוזבים אט אט שאר בני המשפחה. אביה נותר איתה לבדו ובשלב מסוים עוזב גם הוא. קאִיָה נותרת כילדה קטנה להסתדר לבד בעולם זה, כשכל שיש לה הוא את עולם הטבע והביצות שלצידה.

העלילה פוסעת בשני פסים מקבילים. בכיוון אחד יש לנו את חקירת מותו של צ'ייס אנדרוז המסתבכת והולכת. עדים חדשים מגלים לנו עובדות מפתיעות הסותרות זו את זו, השערות קמות ונדחות, תיאוריות מופרכות מועלות על ידי כולם, ובסופו של דבר מתגלגל העניין לפתחו של בית המשפט.

מן הצד השני יש לנו את עלילותיה של קאִיָה. היא גדלה לבדה, מתחמקת מבית הספר ומאנשי השירותים החברתיים הרודפים אחריה, וחייה לבדה את חייה כשהשותפים לה הם בעיקר חיות הבר.

העלילה פוסעת בשני פסים מקבילים. בכיוון אחד יש לנו את חקירת מותו של צ'ייס אנדרוז המסתבכת והולכת...ובסופו של דבר מתגלגל העניין לפתחו של בית המשפט.

מן הצד השני יש לנו את עלילותיה של קאִיָה. היא גדלה לבדה, מתחמקת מבית הספר ומאנשי השירותים החברתיים הרודפים אחריה, וחייה לבדה את חייה כשהשותפים לה הם בעיקר חיות הבר.

מפעם לפעם הכתיבה צופה לאחור. קרי, אנו למדים על פרט נוסף מהעבר הרחוק שלא היה ידוע לנו, וזה משליך אור חדש על קאיה. חייבים לציין שלא כל האנשים רעים אליה. יש המחבבים אותה (בודדים). איכשהו היא מצליחה להתקיים, הופכת למלומדת בעצמה, מסתדרת כלכלית, ושני גברים נכנסים לחייה. בסופו של דבר הפסים המקבילים מתחברים. סיפור המוות של צ'ייס וחייה של קאיה הופכים לסיפור אחד, אך לא ניכנס לפרטים כדי לא לפגוע במי שלא קרא (עדיין) את הספר.

חוזקו של הספר איננו דווקא בעלילה, שבנקודות מסוימות נראית מופרכת למדי. חוזקו הוא בתיאורי הטבע והבדידות העוצמתיים שבו. אנו קוראים על זרמי הים שליד הביצות, על צדפים למיניהם, על נקבות גחליליות, על פטריות, על סנאים ועל עורבים, על שחפים והאכלתם, על שקנאים ובואשים, פרפרים ועשים, ועוד כהנה וכהנה. מעבר לתיאורים, קאיה לומדת גזירה שווה מעולם החי על עולם בני האדם. מה שקורה לה בחייה מושווה ישירות למה שקורה בעולם הטבע. לא תמיד התוצאה אופטימית, לעתים אף ההיפך. אנחנו שומעים על "השועלה הזו שעוזבת את גוריה", על כך ש"יונים נלחמות לא פחות מניצים", ועל כך "שאם ציפור נהיית שונה מהאחרות.... אז שאר הלהקה הורגת אותה". אבל למרות הטבע האכזרי, חיות, ציפורים, וחרקים מושכים אותה הרבה יותר מבני האדם, הם למעשה חברה בעולם, ותיאוריהם מלבבים.

דמותה של הסופרת דליה אוונס מתחברת היטב לספר. היא גדלה בדרום ארה"ב בעיירה נידחת ומילדותה שוטטה לבד ביערות. שלמדה זואולוגיה בזמן שנשים כמעט לא עסקו בכך, והפכה להיות חוקרת טבע. במקצועה חקרה חיות בר בבידוד כמעט מוחלט באפריקה (שם חיה עשרות שנים). כל מה שכתבה עליו, עולם החי, הבדידות, הביצות, מוכר לה היטב מיד ראשונה והדבר ניכר בכתיבתה. במהלך השנים כתבה לא מעט ספרים ומאמרים אקדמיים, אך זהו ספרה 'הספרותי' הראשון, וכנראה לא האחרון.

מומלץ לכל מי שרוצה לקרוא ספרות טובה מבלי להתלבט באיזו סוגה מדובר.

חוזקו של הספר איננו דווקא בעלילה, שבנקודות מסוימות נראית מופרכת למדי, אלא בתיאורי הטבע והבדידות העוצמתיים שבו.